

1952 YILINDA MİLLİYET GAZETESİNDE YER ALAN LAİKA KARABEY'E AİT MÜZİK YAZILARI BİBLİYOGRAFYASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Beril ÇAKMAKOĞLU

Dr., Öğr.Gör., Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı, beril75@msn.com, ORCID: 0000-0002-1760-7453

Çakmaköđlu, Beril. "1952 Yılında Milliyet Gazetesinde Yer Alan Laika Karabey'e Ait Müzik Yazılarının İncelenmesi". idil, 83 (2021 Temmuz): s. 1079-1087. doi: 10.7816/idil-10-83-08

ÖZ

Laika Karabey, 20. yüzyılda yaşamış ve geleneksel Türk sanat müziğine, tanbur icrâcısı, besteci, editör, musiki yazarı ve eğitimci olarak katkıda bulunmuştur. Yaşadığı dönem itibariyle oldukça üretken olan Karabey'in, Türk sanat müziği geleneği içerisinde önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Türk sanat müziği geleneğini temsil eden kadınların sayıca az oldukları düşünüldüğünde, Karabey'in hem üretken kadın kimliği bağlamında hem de ürettiklerinin, geleneğin devamlılığını sağlaması konusunda Türk müzik tarihine önemli katkılar koyduğu rahatlıkla söylenebilir. Karabey'in özellikle yazar kimliği ile ürettikleri, dönemin müzik kültürü ile ilgili önemli veriler sunmasıyla, Türk müzik geleneğinin anlaşılması bakımından yararlı görülmektedir. Laika Karabey, dönemin önemli dergilerinden birisi olarak kabul edilen Musiki Mecmuasında yer alan yazıları dışında, düzenli olarak kaleme aldığı gazete yazıları ile de dikkat çekmiştir. 3 Mayıs 1952 yılında kurulan Milliyet gazetesindeki musiki yazıları, hem dönemin musiki anlayışı hakkında önemli veriler sunmakta hem de Karabey'in musiki anlayışına dair bilgiler içermektedir. Çalışma doğrultusunda öncelikle Karabey'in Milliyet gazetesindeki musiki yazıları arşiv tarama yöntemi ile elde edilmiştir. Çalışmanın evreni, Karabey'in Milliyet gazetesinde 1952 yılı boyunca kaleme aldığı yazıları ile sınırlanmıştır. Çalışmanın amacı ise elde edilen veriler doğrultusunda Karabey'in musiki ile ilgili görüşlerini ortaya çıkarmak, özellikle eleştiri yazılarının doğrultusunda, dönemin genel musiki anlayışına dair verileri sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Laika Karabey, Milliyet Gazetesi, 1952, bibliyografya

Makale Bilgisi:

Geliş: 19 Mart 2021

Düzeltilme: 25 Mayıs 2021

Kabul: 27 Haziran 2021

Giriş

Musiki kültürü sözlü ve yazılı kültür mirasları sayesinde günümüze ulaşabilmiştir. Bu kültürün yüzyıllar boyu aktarılmasına ilmi kaynakların yanı sıra medya da aracılık etmiştir. Toplumun büyük kesimini haberdar ederek aydınlanmalarını sağlamada yazılı medya kaynaklarının önemi azımsanmayacak değerdedir. Çalışmanın konusunu oluşturan, medya kaynaklarından biri olan gazetedir. Günümüzde değerlendirebilmek amacı ile ilgili dönemin kültürel yapısı hakkında fikir vermeleri açısından gazetelerin önemi büyüktür. Sanat alanında geçmiş döneme ait yapılan araştırmalarda, gazete haberlerinden faydalanmak, ilgili döneme ışık tutmakla bağdaştırılabilir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, müzik üzerine yapılmış haberler, köşe yazıları bizlere dönemin müzik anlayışı hakkında fikirler sunmaktadır. Özellikle ilgili dönemde alana katkı sunan, yetkin kişilerin gazete yazıları önemli birer kaynak niteliği taşımaktadır. Gazete arşivlerinde yapılan araştırmalar, özellikle ilgili döneme ait verileri değerlendirmek bakımından önem taşımaktadır.

Arşiv tarama yöntemi ile ulaştığımız Milliyet Gazetesi yazılarının incelenmesi, yaşadığı dönem içerisinde fikirlerini tüm açıklığıyla aktaran Laika Karabey hakkında veriler elde etmemizi sağlamıştır.

Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 1950'de Ali Naci Karacan tarafından kurulmuştur. Fakat 1926 yılında finansmanı İş Bankası tarafından sağlanan, Mahmut Soydan tarafından, "Milliyet" adında bir gazetenin çıkarıldığı bilinmektedir (Karaca, 1995: 18).

1954 yılında kendi matbaasına sahip olan Milliyet Gazetesi, büyük bir atılım gerçekleştirmiştir. Dönemin en belirgin özelliği, önceki döneme göre biçim, içerik ve teknik anlamda farklılıklar barındıran yeni bir gazetecilik anlayışının gündeme gelmesidir. Milliyet Gazetesi, Türk basınına yön vermesi, okuyucularını ortak duyu zemininde birleştirilmesi, içeriğe yönelik yeni alanlar oluşturması gibi konularda öncüler arasında yerini almış bir gazete olarak değerlendirilmektedir (Adaklı, 2006: 114-119).

Milliyet Gazetesi'nde sanata ilişkin yazıların varlığı dikkati çekmektedir. Bu yazılar arasında dönemin eğitimci, bestekâr, editör ve yazar yönleriyle tanınan Laika Karabey'e bölüm ayrılması önemli bir husustur. Söz konusu gazetede, Karabey tarafından 1952 yılı boyunca kaleme alınmış müzik yazıları, dönemin müzik anlayışını aktarması bakımından değerli görülerek incelenmeye alınmıştır. Uzun bir süre Milliyet gazetesinde müzik yazılarına devam eden Karabey'in özellikle eğitimci kimliğinin ön plana çıktığı görülmektedir. Sadece Türk müziği alanında değil aynı zamanda Batı müziği alanında da yazılar yazan, çoğu zaman ise eleştirel bir üslup kullanan Karabey, hemen her yazısında amacının, özellikle müzik eğitimine katkıda bulunmak olduğunu, kişisel hiçbir amaç gütmeyeceğini belirtmiştir. Eğitimin sadece kurum ile değerlendirilmemesi gerektiğini, halkın da sanat anlamında eğitilmesi zorunluluğunu ve bunun da kolay yolunun medya aracı olan gazetelerle yapılabileceği algısıyla gazete yazılarına önem verdiği açıkça anlaşılmaktadır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Laika Karabey'in milliyet gazetesinde 1952 yılı boyunca yazdığı musiki yazıları üzerinden, hem dönemin musiki anlayışını ortaya koymak hem de Karabey'in Türk sanat müziği geleneğinin önemli bir temsilcisi olduğunun bilinci ile görüşlerinin alana aktarımını sağlamaktır.

Çalışmanın Evreni ve Sınırlılıklar

Çalışmanın evrenini, yazar kimliği ile üretimde bulunan Karabey'in Milliyet gazetesindeki müzik yazıları oluşturmaktadır. Çalışma, Karabey'in söz konusu gazetede 1952 yılında yayımlanmış yazıları ile sınırlandırılmıştır.

Laika Karabey'in Hayatı

29 Eylül 1909 tarihinde Suudi Arabistan'ın Asir bölgesinde dünyaya gelen Karabey'in, Babası Dizdarzâde Albay Tahsin Bey'in görevi sebebiyle Arap Yarımadasında yaşadığı ve altı yaşında iken ailesi ile birlikte İstanbul'a döndüğü bilinmektedir (Karlıklı, 2019: 96). Turhan Taşan, Karabey'in müziğe başlama serüvenini şu şekilde anlatmaktadır:

Müziğe başlaması doktorların tavsiyesi ile oldu. Babasını küçük yaşta kaybedince, müzik çalışması hekimlerce salık verildi. Darülbeytinin müzik bölümünde piyano ve keman derslerine yeni öğrenci almak için bulamayınca müdür Ali Rifat Bey, Tanburi Cemil Bey'den tanbur dersleri almasını söyledi. O zaman 6 yaşında olan bu küçük öğrenciyi tanburu sevdirmek için büyük usta Cemil Bey, ona hem yaylı tanbur çalmış hem de onun boyun ve koluna göre, sonradan yangından kucaklayıp kaçırdığı ve ölümüne kadar sakladığı minicik tanburunu Vasil Ustaya yaptırmıştı (Taşan, 2000: 103).

Laika Karabey, Sâdettin Arel'den edebiyat, nazariyat, Farsça ve armoni, Ahmed Irsoy'dan usûl dersleri almıştır. Rauf Yekta, Rahmi Bey ve Leon Hancıyan'dan da musiki üzerine dersler alan Karabey,

konservatuvarda açılan muavinlik sınavını kazanarak beş yıl süreyle Hüseyin Sâdettin Arel'in yardımcılığını yapmış ve nazariyat derslerine girmiştir. Ayrıca İstanbul Belediye Konservatuvarı İcrâ Heyeti'nde de görev yapmıştır. 1948 yılında icrâ heyetinden istifa eden Karabey, İleri Türk Musikisi Konservatuvarının kuruluşundan sonra nazariyat, armoni, tanbur dersleri vermeye başlamıştır. İleri Türk Müziği Musikisi Konservatuvarı Korosu kayıtlarında da şef olarak görev aldığı bilinmektedir (Çabuk, 2021:471). Yazar olarak da dönemin önemli kişileri arasında yer almış olan Karabey, 1948-1962 yılları arasında hiç ara vermeden çıkardığı ve editörlüğünü yaptığı Musiki Mecmuasında çok sayıda makale yayımlamıştır. Karabey'in, Tanburi Cemil Bey'in son öğrencisi olduğu kaynaklarca belirtilmektedir (Karlıklık, 2019:96). Musiki Mecmuasının yanı sıra çeşitli gazetelerde uzun yıllar Türk musikisi ile ilgili yazılar kaleme alan Karabey'in değerli araştırma ve inceleme yazıları ürettiği ve özellikle gazete yazılarının dikkat çekici olduğu bilinmektedir. Yazılarında dikkati çeken en önemli husus, Karabey'in Türk musikisine hak edilen değerin verilmesi gereğini ısrarla vurgulamasıdır. Laika Karabey, Türk musikisinin sevilmesi ve sayılması için verdiği uğraşları yurt dışındaki konferans ve konserleri ile sürdürmüştür. Yaşadığı dönemde eğitimci, yazar ve eleştirmen kişiliğinin yanı sıra kadın müzisyenler arasında icracı kimliğiyle de yer alarak döneme ışık tutmuştur. 1927 yılına ait radyo programlarında adı geçen ilk kadın tanbur icrâcısı Laika Karabey olarak bilinmektedir. Türk musikisine pek çok yönden hizmet etmiş olan Laika Karabey'in sözü edilen katkılarının yanında daha az gibi gözükse de bestekâr kimliğinin de önemi büyüktür. Dört peşrev, iki saz semai, on bir şarkı, bir türkü ve birçok sesli eserinin günümüze ulaşabildiği bilinmektedir (Çabuk, 2021:473). Besteleri dışında Garplı Gözüyle Türk Musikisi isimli kitabının yayınlandığı ve yayınlanmamış bir tanbur metodu olduğu söylenen Laika Karabey'in 19 Aralık 1989 tarihinde İstanbul'da vefat ettiği bilinmektedir (Taşan, 2000:105).

Milliyet Gazetesinde Yayınlanan Laika Karabey Yazılarının Kronolojik ve Açıklamalı Bibliyografyası

1- "Münir Nurettin Konseri", 21.05. 1952, s.2

"Konservatuar konserine gidersiniz: Muayyen sazendeler! Radyoyu dinlersiniz: Yine onlar! Hususi konserlerde yine onlar. Acaba yokluktan mı? Hayır, inhisardan !"

12 Mayıs 1952 tarihinde Münir Nurettin Selçuk konseri hakkında bilgi içermektedir. Konser repertuarı, saz sanatçıların icrâsı ve musiki eğitimi üzerinde eleştirilere de yer verilmiştir.

2- "Konservatuar Konseri", 26.05.1952, s.2

"Bütün iyimserlik temayülüne rağmen sanat bakımından tatmin edilmediğimi söylemek zorundayım"

20 Mayıs 1952 tarihinde İstanbul Belediyesi Konservatuvarının Refik Fersan yönetiminde verdiği konserin başarılı ve başarısız yönleri konu alınmış, Türk musikisinin en doğru şekilde icrâ edilmesinin önemi vurgulanmıştır.

3- "Türk Musikisi Davası", 03.06.1952, s.2

"Hastalığın tedavisi için mütehasısların fikri alınmak lâzımdır. "Alâkadarlar" toplantısı bu dâvayı halletmekten uzaktır."

Dönemin konservatuvarını, içinde bulunduğu kötü durumdan ancak konuda yetkin ve tarafsız kişilerin kurtarabileceği görüşü üzerine yazılan yazıdır.

4- "Türk Musikisi Davası", 10.06.1952, s.2

"Tedbir olarak Konservatuara hariçten bir mütehasıs celbini öne sürebiliriz. Bizdeki zevatın serbestçe çalışmasına muhitimiz mânidir."

İstanbul Belediye Konservatuvarındaki Türk musikisi eğitiminde planlanan yenilikleri gerçekleştirebilmek için ilk önce ele alınması gereken konu, konservatuar yönetiminin değişmesi görüşü doğrultusunda yapılan çalışmalar ve engeller üzerine yazılmıştır.

5- "Hamparsum Notası", 17.06.1952, s.2

"Bu nota çok basittir ve on dakika içinde öğrenilebilir. Bu notanın bütün sırları 40 sene evvel çözülmüştür."

Hamparsum nota yazısı hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca Hamparsum nota yazısının Türk musikisindeki rolü üzerine de açıklamalara yer verilmiştir.

6- "Türk Musikisi Davası", 23.06.1952, s.2

"Musikimiz yedi, sekiz sene gibi az bir müddet içinde büyük inkişafa mazhar olmuştur. Bu yazıda inkişafı önlemek için sarfedilen gayretler ve başarı ile neticelenen hamleleri okuyacaksınız"

1950'li yıllarda Türk musikisinin hak ettiği yerde olabilmesi için gerçekleştirilen girişimler ve bu doğrultuda yapılan çalışmaların sonuçları hakkında bilgiler sunulmuştur.

7- "Musikimizde Kaydedilen İlerleme", 03.07.1952, s.2

"Türk musikisini millete dinletmek isteyen bestekârlar dinleyicinin kulak ve zevkini memnun edecek bir yol tutmalıdır."

Türk musikisinin çok sesliliğe elverişli olduğu görüşü savunulmuştur. Ancak çok sesli eser bestelerken, bestekârlara düşen önemli görevin, çok sesli icrâ edilmediğinde o eserin ayakta durabilecek bir melodi yapısına sahip olmasına dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

8- "Radyo Neşriyatı ve Okuyucular", 05.07.1952, s.2

"Erkek ve kadın solistlerden bir kısmı muayyen şahısları taklit etmeği hüner zannediyorlar. Hünerleri bundan ibaret kalan san'atkârlar hakikatte kıymetsizliklerini ortaya koymuş olmuyorlar mı?"

Dönemin radyo neşriyatları ve ses sanatçılarının icrâları hakkında bilgi verilmiştir. Konservatuvardan mezun olan bir öğrencinin nazariyatı çok güçlü olsa da icrâyaya ayrıca çalışmaması durumunda başarılı olamayacağı bir örnekle açıklanmıştır. Ayrıca radyo neşriyatlarında seçilen repertuarın da önemi vurgulanmıştır.

9- "Türk Musikisi Dâvası", 19.07.1952, s.2

"Türk musikisi şubesinde her şeyden evvel yapılacak iş alaylıların elinde kalmış sanatın müsbet ilim tarafını canlandırmaktır."

Dönemin konservatuarının içinde bulunduğu durum ve geçmişte yapılan düzenlemelerin etkileri hakkında bilgiler sunulmuştur. Karabey ayrıca Türk musikisi eğitiminin önemi üzerine önemli notları da eklemeyi ihmal etmemiştir.

10- "Musikimizin Saadet Güneşi" 24.07.1952, s.2

"Türk musikisi müntesiplerinin bilgi, metod, sanat ve icrâ bakımlarından bugünkü düşkün haline karşı yegâne çarenin mektepten ibaret olduğu ileri sürülmüştür."

Türk musikisi açısından büyük önem taşıyan musikimize ait neşriyatı içeren koleksiyonlar hakkında bilgiler verilmiştir. Bu koleksiyonların devletin kurumları tarafından alınarak, konservatuvar eğitimlerinde kullanılmasının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Dönemin Milli Eğitim Bakanının Türk kültürü ve özellikle milli musikimiz için yaptığı önemli çalışmalardan söz edilmiş ve ancak böyle değerli düzenlemelerle, musikimizde saadet güneşinin doğmaya başlayacağı belirtilmiştir.

11- "Konservatuar Konserleri", 12.08. 1952, s.2

"Sazların biri bizzat ilâve ettiği yanaşık derecelerle tize doğru çıkış pasajı çalarken diğeri aynı ilâve sesleri tersinden icrâ ederek peste doğru yürüyor. Akıllarınca polifoni yapmış olduklarına mı inanıyorlar? Bu hale nasıl müsamaha edilir? Sonra sükût edilecek yerlerde veya güfteli eserlerin saz paylarında sazlar muhtelif nağmeler yapıyorlar. Bunlar gazino havasına yakışabilir ama konservatuar konserinde hoş görünmek mümkün müdür?"

İstanbul Belediye Konservatuarının konserinin konu alındığı yazıda konservatuvara yakışacak bir heyetin Türk musiki gereklerine uygun olarak hareket etmesi gerektiği belirtilmiştir. Yapılan hatalara değinilerek bunların en kısa zamanda düzeltilmesinin kültürümüze saygı gereği olduğu vurgulanmıştır.

12- "İstanbul Belediyesi Konservatuvarı", 19.08.1952, s.2

"Konservatuarda evvelce girişilen faaliyetlerden hiçbiri bugün devam etmiyor. Halbuki bu gayretlerin arkası kesilmemiş olsaydı Türk ve Batı musikisi neler kazanırdı!"

İstanbul Belediye Konservatuvarında düzenleme adına geçmişte girişilen faaliyetlerin neredeyse hiçbirinin bu dönemde devam etmediği üzerine yazılmış yazıda, yapılan hatalar, eğitimde olmazsa olmazlar gibi önemli konulara değinilmiştir.

13- "Konservatuvarın Bugünkü Durumu", 19.09.1952, s.2

"Kadro kıfayetsiz ve küçüktür. Önümüzdeki bütçe yılında imkânlar nisbetinde icrâ heyeti kadrosu genişletilecektir..."

Konservatuvarın o dönemdeki durumu hakkında bilgi aktarılmıştır. Yirmi beş yıl gibi uzun bir süre İstanbul Belediye Konservatuvarının başında bulunan Yusuf Ziya Demirci'nin konservatuvarı manevi olarak tam bir hârâbe haline getirdiği belirtilmiş ve ardından onun yerine atanan Eşref Antikacı ile yapılan görüşme aktarılmıştır.

14- "Haremli-Selâmlıklı Musiki", 27.09.1952, s.2

"Öğretmenlerden, gerilik itiyatlar ile savaşmak cesaretini beklemek hakkımızdır. Ne mutlu bu kudretten istifade ederek nüfuzlarını daima daha yukarıdaki hedefler için kullananlara."

Mevlâna'nın ölüm yıldönümü nedeniyle Konya'da düzenlenen konser hakkında Laika Karabey'in düşüncelerini aktardığı yazıdır. Büyük öneme sahip olduğu düşünülen bu konserde Karabey, yazısında karşılaştığı sahneden söz ederken haremlik-selamlık ifadesini kullanmasının sebebini açıklamıştır.

15- "Radyonun Terbiyevi Rolü", 10.10.1952, s.2

"Radyonun yalnız musiki işinde değil her sahada aynı rolü, aynı kuvvetle başaracağı şüphesiz ise de ben meseleyi yalnız musiki cephesinden mütâlâa ediyorum."

Yaşanılan dönemde radyonun günlük hayatın içinde bulunduğu çeşitli örneklerle vurgulandığı yazıda, bu durumun dikkate alınarak halkın musiki zevkini yükseltmenin radyo aracılığıyla pek tabi sağlanabileceği belirtilmiştir. Bu konuda yapılması gerekenler sıralanmıştır.

16- "Musiki Âleminde", 14.10.1952, s.2

"Musikimizin inkişafı tedbirleri arasında ilk olarak mekteplere musiki dersini sokmak muvafık olmayacaktır. Mantiki sıraya göre kalifiye öğretmenler yetiştirmeyi en öne almalıyız."

Türk musikisinin gelişimi için sadece okullar açmanın yeterli olmadığı, bu okullarda verilen derslerin niteliği, dersleri veren öğretmenlerin alandaki yetkinliğinin önemli olduğu üzerine yazılan bir yazıdır. Ayrıca Türk musikisine mutlak suretle bir ilim olarak bakmanın da gerekliliği vurgulanmıştır.

17- "İlmî Kurul ile İcra Heyetlerine Dair", 21.10.1952, s.2

"Şimdiki konserlere gelenler, sonunda tenkid ve şikâyet ederek üzüntü ile dağılıyorlar."

İstanbul Belediye Konservatuvarının o dönemde vermiş olduğu konserler hakkında yazılmış yazıdır. Bu konserlerdeki başarısızlığın sebepleri sunulmuştur.

18- "Musikide Neş'e ve Hüzün", 28.10.1952, s.2

"Türk musikisinin şimdiye kadar ekseriyetle hazin ve kasvetli telâkki edilmesi sebepsiz değildir. Bunu itiraf etmemiz lâzım."

Türk musiki makamlarının uygun sözlerle birleştirilerek meydana getirilen eserlerin yerli yerinde kullanımının, Türk musiki hakkındaki kasvet ve hüzün düşüncesini ortadan kaldıracığı üzerine yazılmış bir yazıdır.

19- "Pek Dikkate Lâyük Bir Mektup", 07.11.1952, s.2

"Bazı musiki bahislerini havi kitaplar yanlış oldukları halde tashih edilmeden talebelere okutulmaktadır. Bu çok kötü bir usuldür."

Laika Karabey'in bir okuyucusundan gelen bir mektup üzerine kaleme aldığı yazısıdır. Mektup, dönemin İktisat Fakültesinde okutulan ders kitabında yer alan bir bölüm hakkındaki endişe üzerine yazılmıştır. Sözü edilen bölüm Mahmut Ragıp Kösemihâl tarafından yazılan musikiye dair halk bilgisi hakkındadır.

20- "Asırlar Boyunca Türk Musikisi" 17.11.1952, s.2

"Türk musikisi tarihini yazmak için elde edilmesi lâzım gelen vesikalar dünyanın dört tarafına serpinti halinde dağılmış bulunuyor."

Okuyuculardan gelen istek üzerine, Türk musikisi tarihi hakkında bilgi vermek amacı ile yazılmış bir yazıdır.

21- "Mesut Cemil Jübilesi", 28. 11. 1952, s. 2

"İnsana öyle geliyor ki Mesut Cemil jübilesi bir gece ile tes'id edilmemeli müteaddit gecelere bölünmeli imiş. Zira saat 2'yi geçtiği halde henüz üçüncü kısma başlanmamıştı."

Laika Karabey'in, Mesut Cemil Bey'in 40. Sanat yılında düzenlediği konser ve yaptığı jübileyi anlattığı yazısıdır. Karabey, 21 Kasım 1952 tarihinde Mesut Cemil Bey için düzenlenen önemli bir geceyi anlatırken bazı kesimlerin Türk musikisine bakış açısını da değerlendirmiştir.

22- "Belediye Konservatuvarının Konseri", 02.12.1952, s.2

"Ben karşıdakilerin şahsi kıymetlerini mahfuz bulunduruyor ve yalnız musiki bakımından kusurlarını düzeltmeği hedef tutuyorum. Samimî olalım herkesten istifadeye çalışalım. Milli sanatımız ancak böyle ilerler."

23 Kasım 1952 tarihinde İstanbul Belediye Konservatuarı tarafından verilen konserin konu edildiği yazıdır. Daha önceki konserlerine nazaran daha başarılı bulunan konserde görülen eksikler kaleme alınmıştır.

Sonuç

Laika Karabey, Türk musikisi hocalığı, bestekârlığı, saz sanatçılığının yanı sıra, dergi ve gazete yazılarıyla da döneme damgasını vurmuştur. Çalışmanın konusunu oluşturan Milliyet Gazetesinin 1952 yılı sayılarında, musiki üzerine yazmış olduğu yazılarla dikkatleri üzerine çekmiştir. Yazıları, gazetenin 2. sayfasında "Günün Meseleleri", "Musiki Bahisleri", Musiki Meseleleri", bölümlerinde yayınlanmıştır. Yazılarında kimi zaman Türk musikisi nazariyatı, Türk musikisi tarihi, Türk musikisinde çalgısal ve sözel icrâ, Türk musikisi repertuarı konularında bilgiler sunmuş, kimi zaman da okuyucu sorularına cevap vermek amacı ile "sualler ve cevaplar" başlığı altında yazılar yazmıştır. Karabey, musiki eğitimine verdiği önem doğrultusunda, Türk müziği eğitimi veren kurum olan İstanbul Belediye Konservatuvarında verilen eğitim ve yine konservatuvara bağlı icrâ heyeti hakkında eleştirel yazılar yazmıştır. Eleştirmesindeki amacının, musiki eğitiminin çok önemli olduğunu ve dönemin konservatuvarındaki yanlışların bir an evvel düzeltilmesi sebebiyle olduğunu defalarca vurgulamıştır.

Laika Karabey'in ulaşabildiğimiz gazete yazılarında en çok dikkati çeken başlık "Türk Musikisi Dâvası"dır. Bu başlık altında yaşadığı dönem içerisinde Türk musikisi hakkında önemli pek çok sorunu kaleme almıştır. 1950'li yıllarda Batı müziği eğitimi veren kurumların artmasıyla birlikte, bu dönemin Türk ve Batı kültürünün içe içe geçtiği bir dönem olduğu dikkati çekmektedir. Özellikle Batı müziğindeki yeniliklerin Türk müziğinde durgunluğu beraberinde getirdiği gözlemlenmiştir. Türk müziğinde bu durgunluğun, hatta arka planda bırakılma çabalarının, dönemin Türk müziği ilgilileri ve özellikle Laika Karabey gibi üstatların dikkatinden kaçmamış olduğu hatta bu durumu engelleme çabalarının ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Karabey, Türk müziğine karşı bu olumsuz yaklaşıma son vermek için ilk yapılması gerekenin eğitime önem vermekle mümkün olacağını savunarak, dönemin müzik eğitim kurumu olan İstanbul Belediye Konservatuvarını ele almıştır. Konservatuardaki Türk musikisi eğitiminde birtakım yeniliklerin planlandığını, ancak bu yenilikleri gerçekleştirebilmek için öncelikle konservatuvar yönetiminin değişmesi hakkında yazılar yazarak, bu doğrultuda çalışmalar yapmıştır. Konservatuvarın içinde bulunduğu kötü durumdan ancak konuda yetkin ve tarafsız kişilerin kurtarabileceğini savunmuştur. Bu dönemde Türk musikisinin hak ettiği yerde olabilmesi için birtakım girişimlerde bulunduğu bilinmektedir. Bu doğrultuda yapılan çalışmaların sonuçlarının da yeterli olmadığını yazılarında vurgulayan Karabey acil çözüm önerileri de sunmuştur.

Laika Karabey sadece Türk müziği eğitiminin önemini savunmamış, konservatuvarlarda batı müziği eğitiminin de alanında yetkin kişiler tarafından verilmesi gerekliliğini vurgulamıştır. İstanbul Belediye Konservatuvarında iyi bir batı müziği eğitimi almış tek bir kompozitörün bile mezun olmadığını belirterek,

dönemin batı müziği eğitiminin başarılı olmadığını belirtmiştir.

1952 yılında İstanbul Belediye Konservatuvarına ait icrâ heyetinin varlığı bilinmektedir. İcra heyeti kurulması, konservatuvardaki teorik eğitim ile birlikte uygulama imkânı sağlaması bakımından önemli bir husustur. Ayrıca halka açık Türk müziği konserleri düzenlemeleri bakımından önemli bir yere sahiptir. Laika Karabey de Türk müziği eğitimi veren kurumun bir icrâ heyetinin olması gerekliliğini yazılarında savunmuştur ancak bu konserlerin, kesinlikle geleneksel Türk müziğimizi en doğru şekilde icrâ örnekleriyle sunması gerekliliğine işaret etmiştir. Ayrıca bu konserlerin eğitimi aksatacak şekilde çok sık yapılmasının sakıncalı olduğu görüşünü savunmuş, konservatuvarın konser müessesesi olmadığını da eklemiştir. Konservatuvarın icrâ heyeti adı verilen topluluk, orkestra ve koro olarak iki ayrı bölüm başlığında değerlendirilmiştir. Karabey, bu iki ayrı topluluğun da istikrarlı bir topluluk olmadığı, konser mevsiminden sonra bu topluluğun dağıtıldığı, dolayısı ile başarının düşük olduğu konusuna değinmiştir. Devamlı bir koro ve orkestra olması gerekliliğini ve düzenlemeye buradan başlanması gerektiğini belirtmiştir. Musikiye ait düzenlemelerin yapılabilmesi için kurulan bir heyetten söz etmiştir. Bu heyetin Sadettin Arel'in başkanlığında Batı musikisi öğretmenleri ve konservatuvar idaresinden sorumlu olan kişilerden oluştuğunu eklemiştir. Bu heyetin çalışmaları dahilinde alınan kararlardan ilki, orkestranın kurulması olmuştur. Sevindirici bu gelişmeden sonra orkestranın şefliğine Cemal Reşit Rey getirilmiştir. Cemal Reşit Rey'in orkestranın başında bulunduğu 8-9 yıl gibi bir süre zarfında hiçbir şef yetiştirmemesi, şef yardımcılığı kadrosuna da kimseyi atamaması ve sanattaki başarısının da umulduğu gibi çıkmaması sebebiyle orkestranın başına başka tarafsız bir şef atanmasının uygun olacağı, Karabey tarafından dile getirilmiştir. Bu gelişmeden sonra, sözü edilen orkestra ve koro dışında 4 ayrı topluluğun daha kurulduğunu anlatan Karabey, bir süre yapılan bu düzenlemelerden mutluluk duymaya başladığını ifade etmiştir. Ancak tüm zorluklara rağmen geçmişte gerçekleştirilmeye çalışılan bu faaliyetlerin hiçbirinin devam etmediğini, eğer devam etmiş olsaydı gerek Türk musikisi gerekse Batı musikisinde kazanımların çok olacağına işaret etmiş ve konservatuvarın idaresinde olan kişilerin musikiye verdikleri zararı vurgulamaktan geri kalmamıştır.

Müzik eğitimine büyük önem veren Karabey, hemen her yazısında, konservatuvardaki eğitim hakkındaki görüşlerini eklemeyi ihmal etmemiştir. Dönemin çok okunan Milliyet gazetesinde yazılan bu köşe yazılarının dikkate alınarak düzenlemelere gidilmesi yadsınmayan bir gerçektir. Örneğin; Karabey, konservatuvarın o dönemdeki durumu hakkında bilgi aktardığı bir diğer yazısında, yirmi beş yıl gibi uzun bir süre İstanbul Belediye Konservatuvarının başında bulunan Yusuf Ziya Demirci'nin konservatuvarı manevi olarak tam bir harabe haline getirdiğini belirtmiş ve ardından onun yerine atanan Eşref Antikacı ile görüşmesini aktarmıştır. Görüşmede, Eşref Antikacı ilk olarak Musiki Muallimler Birliği neşriyatını takip ettiğini ve buradan aldığı izlenimlerle şehir meclisinde kız öğrencilerin nefesli sazlar öğrenmesi hususunda gerekli girişimleri yaptığını belirtmiştir. Daha sonra Karabey, Antikacı'ya röportaj niteliğinde birtakım sorular sormuştur. Sorular ve cevapları aşağıdaki gibi özetlenebilir;

Karabey öncelikle Antikacı'ya, Konservatuvar Türk musikisi kadrosunun yeterli olup olmadığı konusunu sormuştur. Antikacı, kadronun yetersiz olduğunu belirterek, bu kadroyu imkanlar ölçüsünde arttırmak düşüncesinde olduğunu söylemiştir. Konservatuvar ilmi kurulunun konservatuvardaki düzenlemeler ve özellikle icrâ heyetine alınacak ve çıkarılacak kişiler hakkında idareye danışmadan karar vermesinin doğru olup olmadığı sorusuna da Antikacı, talimatnameyi getirterek ilgili maddeyi okuyup böyle bir hakları olmadığını vurgulamıştır. Karabey'in önceki idare zamanında çok kıymetli elemanların kadrodan çıkarıldığını eklemesi üzerine de Antikacı bu konun bir sonraki yıl gündeme getirilmesinin doğru olacağını belirtmiştir. Karabey daha sonra konserlerde çok sesli eserler seslendirme yapılmasını uygun görüp görmediğini sorduğunda ise bu yıl polifoni denemelerine başlanacağı cevabını almıştır. Bir başka soru ise Antikacı'nın, gerek Musiki Mecmuaları gerekse gazete yazılarına bakış açısıyla ilgilidir. Antikacı, yazıların ilgili ilmi kurullara yönlendirildiğini, onlar tarafından incelendikten sonra gereğini yaparak müdürlüğe bildirdiklerini ifade etmiştir.

Karabey görüşme sonucundaki fikirlerini de yazısına eklemiştir. Türk musikisine yabancı olan müdürün bu alanda verdiği kararların ne kadar doğru olabileceğine şüphe ile yaklaştığını ifade etmiştir. Mevcut kadro ile nota yazmak, konserlerdeki düzeni tespit etmek, metotlu icrâ yapmanın başarılmasının mümkün olmadığını vurgulamıştır. Gerekli tüm düzenlemeler için bütçe ve kadro beklemeye gerek olmadığını, sert bir ifade ile lüzumsuz kişilerin çıkarılarak yerlerine fikirlerinden istifade edilebilecek kişilerin alınması gerektiğini, aksi taktirde bu kadro ile başarı sağlamanın hayal kurmaktan öteye gidemeyeceğini belirtmiştir.

Laika Karabey eğitmen ve sanatçı kişiliğinin yanı sıra iyi gözlemci özelliğiyle de dikkati çekmektedir. Müziğe dair etkinliklere katılmayı asla ihmal etmeyen ve büyük titizlikle izlediği konserlerdeki izlenimlerini yazılarına aktarmayı görev edinen bir tavırda olması, Karabey'in önemli davranışlarından birisi olarak dikkati çekmektedir. Mesut Cemil Bey'in 40. sanat yılında düzenlediği konser ve yaptığı

jübileyi anlattığı yazısında Karabey, 21 Kasım 1952 tarihinde Mesut Cemil Bey için düzenlenen önemli bir geceyi anlatmış ve bazı kesimlerce Türk musikisine bakış açısını da değerlendirmiştir. Musikimize, Şark musikisi ve alaturka isimlerinin verilmesinin yanlış olduğunu sert bir dille eleştirerek, Türk musikisi adının mutlak suretle kullanılması gerektiğini vurgulamıştır.

Karabey'in eğitimci kimliğinden kaynaklandığını düşündüğümüz bir özelliği de yazılarında icrâcılarının ya da koronun icrâ ettiği eser isimlerini, makam ve tür adlarını atlamaksızın vermesidir. Kimi zaman makamlar ve türler hakkında bilgileri de yazılarına eklemiştir. Nota yazısının ayrıntılarını bilmenin gerekliliğini vurgularken, geçmişte kullanılan nota yazıları hakkında bilgiler sunmuştur.

Çok seslilik konusuna gelince, Karabey bu konuda da fikrini beyan edecek yazılar kaleme almıştır. Bir yazısında Türk musikisinin çok sesliliğe uygun olmadığı görüşünü savunanlara karşı, Türk musikisinin çok sesliliğe, batı musikisinden 10 kat daha elverişli olduğunu savunmuştur. Yeni bestekârların özellikle Türk musikisi eserlerinin ana melodik yapısını bozmadan çok sesli yapıları gerektiğini eklemiştir. Konservatuvarda Türk musikisinin çok sesliliğine hazırlık amacıyla armoni, kontrpuan ve füg derslerinin programa dahil edileceğini duyan Karabey, bu duruma çok sevindiğini eklemiştir. Ancak bu derslerin kimler tarafından verileceğinin çok önemli olduğunu da vurgulamıştır.

Laika Karabey, dönemin radyo neşriyatları ve ses sanatçılarının icrâları hakkında bilgi verdiği yazılarında konservatuvardan mezun olan bir öğrencinin nazariyatı çok güçlü olsa da icrâya ayrıca çalışmaması durumunda başarılı olamayacağını bir örnekle açıklamıştır. Konserlerde repertuar seçiminin önemini vurguladığı gibi radyo neşriyatlarında da seçilen repertuarın çok önemli olduğunu belirtmiştir. Günümüzde aynı değere sahip olmadığını bildiğimiz radyonun günlük yaşantı içerisindeki önemi üzerine de bir yazı yazmıştır. Karabey'in yazılarından anlaşıldığı üzere insanların, evde, takside, iş yerinde sürekli radyo dinlediği bir dönem olmasından hareketle, radyonun önemli bir görev üstlendiği vurgulanmaktadır. Dolayısıyla radyonun geniş kitlelere ulaşma gücünün yüksek olması nedeniyle Karabey "*Radyonun bu muazzam propaganda kudreti –eğer doğru eserler dinletilecek olursa- halktan isbetli bir estetik alınması imkân dahilinde girer. Yoksa biz halka ne dinlettik ne bekliyoruz diyip dururuz*" ifadesiyle bu konudaki bakış açısını sunmuştur.

Laika Karabey'in, 1952 yılının Milliyet Gazetesi'nde yazdığı köşe yazılarında Türk musikisine dair hemen her konuda bilgi aktarmayı amaçladığı görülmektedir. Türk musikisi tarihi, teorik yapısı, icrâ özellikleri, Türk musikisinde çok seslilik, nota yazıları gibi eğitim amaçlı yazılarının yanı sıra eleştiri odaklı görünmesine rağmen yine eğitime katkı sunmayı amaçlayan yazıları da döneme damgasını vurmuş niteliktedir. Yazılarının çoğunluğu eleştirel üslup taşıyor gibi görünse de dönemin müzikal yapısı hakkında bilgi vermesi bakımından önem taşımaktadır. Türk musikisine verilen önemin artırılmasının yaşayan her Türk vatandaşının görevi olduğu bilincini hatırlatması bakımından da ayrı bir öneme sahiptir. "*Benim bütün temennim sinesinde hazinelere dolu olan milli sanatımızı layık olduğu mevkie yükselmiş görmektir.*" ifadesi, 1952 yılında yazmış olduğu tüm yazılarındaki damgasıdır.

Kaynaklar

- Adaklı, Gülseren. Türkiye'de Medya Endüstrisi: Neoliberalizm Çağında Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri. Ankara:Ütopya, 2006.
- Çabuk, Cihan Ünver. "Laika Karabey'in Sanatçı Kişiliği ve Besteci Kimliği Bağlamında Türk Musikisine Katkıları". Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research. "14,77" (Nisan 2021): 470-491.
- Karaca, Emin. Milliyet Olayı. İstanbul: Altın Kitaplar, 1995.
- Carlıklık, Semen. "Osmanlı Dönemi Müzik Hayatı ve Dönemin Kadın Tanburileri Üzerine Bir Değerlendirme". Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi. (2019): 6:96.
- Milliyet Gazetesi. url. <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/>.
- Özalp, Mehmet, Nazmi. Türk Musikisi Tarihi. İstanbul: TRT Basılı Yayınlar Müdürlüğü, 2000.
- Taşan, Turhan. Kadın Besteciler. İstanbul: Pan Yayıncılık, 2000.

THE EVALUATION OF THE BIBLIOGRAPHY OF MUSIC PAPERS WRITTEN BY LAIKA KARABEY PUBLISHED IN THE NEWSPAPER *MİLLİYET* IN 1952

Beril ÇAKMAKOĞLU

ABSTRACT

Laika Karabey lived in the 20th century and contributed to traditional Turkish art music as a tanbur performer, composer, editor, music writer and instructor. It is known that Karabey, who was very productive in the period he lived, has an important place in the Turkish classical music tradition. Considering that the women representing the Turkish classical music tradition are few in number, it can easily be said that Karabey made important contributions to the history of Turkish music both in the context of her productive female identity and in ensuring the continuity of the tradition. Karabey's works, especially as a writer, are considered useful in terms of understanding the Turkish music tradition, as it provides important data about the music culture of the period. Laika Karabey drew attention with her regular newspaper articles, in addition to her articles in the Musiki Magazine, which was considered one of the most important magazines of the period. Music articles in the Milliyet newspaper, which was founded on May 3, 1952, both provide important data about the musical understanding of the period and contain information about Karabey's musical understanding. In line with the study, first of all, Karabey's music articles in Milliyet newspaper were obtained by archive scanning method. The universe of the study is limited to the articles that Karabey wrote in the Milliyet newspaper during 1952. The aim of the study is to reveal Karabey's views on music in line with the data obtained, and to present data on the general musical understanding of the period, especially in line with his criticisms.

Keywords: Laika Karabey, Milliyet, 1952, bibliography